

EMBERI ERŐFORRÁSOK
MINISZTERIUMA

A gyámhivatalok és a gyermekjóléti alapellátás együttműködésének kérdései Jogszáabályi változások

dr. Lantai Csilla
főosztályvezető

**Emberi Erőforrások Minisztériuma
Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztály**

2019. Október 9.

A gyermekek hazai védelme

Iránytű: a gyermeki jogok – ENSZ Gyermekjogi Egyezménye

Alaptörvény: a gyermek védelemhez, gondoskodáshoz való joga

A gyermek védelme különösen indokolt, ha:

- **veszélyeztetett** - bántalmazás, elhanyagolás, vagy a saját magatartása miatt, vagy
- **a hiányzó szülői felügyeletet kell pótolni** számára gyám kirendelésével, örökbefogadással, ezek hiányában nevelőszülőnél vagy gyermekotthonban történő elhelyezésével.

Gyermekvédelem rendszerének szereplői szoros kapcsolatban állnak egymással, együttműködnek

- a köznevelési intézményekkel,
- az egészségügyi szolgáltatókkal,
- a rendőrséggel, menekültügyi hatósággal,
- az ügyészséggel és a bírósággal,
- a gyermek jogait védő szervezetekkel,
- „külföldi elem” esetén a konzulátussal, külföldi szervekkel

Nemzetközi elvárások a gyermekek védelmére vonatkozóan

A Gyermekjogi Egyezményel összhangban született az **Európa Tanács Gyermekbarát Igazságszolgáltatásról szóló** 2010-ben elfogadott **Iránymutatása**

- (<http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice-HU> pdf)
- Elvárás a gyermekek jogait és legfőbb érdekeit szem előtt tartó, gyorsan lefolytatott, **gyermekközpontú közigazgatási, büntető- és polgári igazságszolgáltatási eljárások** biztosítása.
- Figyelem a gyermek érettségére, korára, értelmi képességeire.
- A gyermekek meghallgatásának, várakoztatásának idejére gyermekbarát környezet biztosítása.
- A törvénnyel összeütközésbe került gyermekek számára speciális intézkedések.

Nemzetközi elvárások a gyermekek védelmére vonatkozóan II.

Az Európa Tanács a gyermekek szexuális kizsákmányolásának visszaszorítását célzó kampányt indított 2010. november 29-én, amelynek keretében hazánk részéről az Európa Tanács következő **három egyezményének aláírására került sor:**

- 160. számú **Gyermekek jogainak gyakorlásáról** szóló Európai Egyezmény
- 201. számú Az Európa Tanács Egyezménye a **gyermekeknek a szexuális kizsákmányolása és szexuális visszaélések elleni védelméről**

Kihirdetése: 2015. évi XCII. törvénnyel,

hatályos 2015. december 1-jétől

Lanzerote Bizottság monitorozza a vh-t.

- 202. számú Az Európa Tanács Egyezménye a **gyermekek örökbefogadásáról**

Az utóbbi évek néhány tendenciája a gyermekvédelemben

- ✓ **Gyermekvédelmi jelzőrendszer** megerősítése
- ✓ Ingyenes és kedvezményes **gyermekétkeztetés** bővítése
(nevelésbe vett gyermek számára is!)
- ✓ A **családbafogadás** szerepének növekedése
- ✓ A **védelembé vétel** jelentőségének növekedése, a megelőző pártfogás bevezetése
- ✓ A családból kiemelt gyermeknek a szüleivel, más hozzátartozóival való **kapcsolattartás jelentősége**, szabályozottabbá vált
- ✓ A **nevelőszülői ellátás elsődlegessége** megerősödött és fokozatosan bővül
- ✓ **Bevezettük a gyermekvédelmi gyámságot** a családjukból kiemelt gyermekek érdekében
- ✓ Bevezettünk **új szolgáltatásokat** gyermekvédelmi szakszolgáltatás területén: pl. mediáció, örökbefogadás elősegítése és utánkövetése – nem csak szakellátott gyermekek és szüleik részére

Család- és gyermekjóléti szolgálat, központ - Gyámhivatal

Gyv. Jelzőrendszer
Döntések előkészítése
Védelembe vétel
Megelőző pártfogás

- éves szakmai tanácskozás
- környezettanulmány
- **közvetlen és súlyos veszély jelzése**
- javaslat az elrendelésre
- megvalósítás, megszüntetés

Ideiglenes hatályú elhelyezés
Nevelésbe vétel
Családbafogadás

- javaslat az elrendelésre
- a visszahelyezés feltételei
- kapcsolattartásra javaslat
- megszüntetés

Felügyelt kapcsolattartás
átmeneti időre szól
Kapcsolattartási ügyelet

- a kapcsolattartást felügyelő szakember jelenlétében és tanácsadása mellett
- szakember jelenléte nélküli találkozásra helyszín biztosítása
- javaslat a felülvizsgálatra

Kapcsolattartás

- Gyermeki jog
- Ha nincs a gyermek érdekét veszélyeztető körülmény vagy felróható magatartás, akkor *a kapcsolattartásra jogosulttól az elvitel*, és – különösen, ha a kapcsolattartásra jogosult szülő szokásos tartózkodási helye külföldön van – a meghatározott időtartamú külföldre vitel jogát is magában foglaló kapcsolattartás *nem vonható meg*
- *Mediáció jelentősége*

Gyámhivatal- CSÁO, GYÁO

Tájékoztatást kell adni a hozzátartozókkal való kapcsolattartás lehetőségéről, a házirendről. Nem kizárt a kapcsolattartás? Visszakerülhet a gyermek a szülőhöz? Nincs hivatalbóli szabályozási kötelezettsége a kapcsolattartásról a gyh-nak – csak kérelemre dönt.

- GYÁO - ha a gyermek kapcsolattartásra jogosult hozzátartozói külön élnek
- CSÁO - ha a gyermeknek van külön élő, kapcsolattartásra jogosult hozzátartozója –felügyelt: helyszínt és szakembert biztosít
- **Kivételt képez ez alól** a krízisközpont, a félutasház-szolgáltatás, valamint a titkos menedékházban ellátott gyermek a szülőjével - *nem lehet a kapcsolattartás helyszíne.*

Nemzetközi gyermekvédelelemi ügyek

- központi hatósági feladatok ellátása az EMMI Gyermekvédelmi és Gyámügyi Főosztályán

- a házassági ügyekben és a **szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban** a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló 2201/2003/EK tanácsi rendelet (**Brüsszel II.a Rendelet**)
- a **szülői felelősséggel és a gyermekek védelmét szolgáló intézkedésekkel** kapcsolatos együttműködésről Hágában 1996. október 19-én kelt Egyezmény kihirdetéséről szóló 2005. évi CXL. Törvény (**Hágai Egyezmény**)

végrehajtásával kapcsolatban.

Különösen a gyermek külön élő szülőjével történő **kapcsolattartása ügyében** és a gyermek **veszélyeztetettsége** (bántalmazása, elhanyagolása, szülői felügyelet nélkül maradása), továbbá **gyámsága, családi jogállásának rendezése** ügyében.

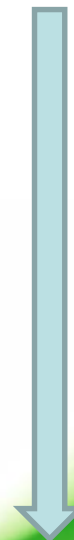
Jellemző adatok és jogszabályi változások

A védelembe vétel és a megelőző pártfogás alkalmazása (KSH OSAP 1210)

Év	Védelembe vett kiskorúak száma összesen	Ebből: bűncselekmény vagy szabálysértés elkövetése miatt	Ebből: megelőző pártfogás elrendelésére került sor
2010	24 027	1 775	n.a.
2011	29 451	1 891	n.a.
2012	25 755	1 637	n.a.
2013	21 399	1 579	n.a.
2014	22 884	1 491	n.a.
2015	23 321	1 419	n.a.
2016	25 423	1 614	481
2017	28 307	1 633	500
2018	29 004	1 555	448

A gyámság alatt álló gyermekek számának alakulása (KSH OSAP 1210)

Év	Gyámság alatt álló gyermekek száma összesen	Ebből: családba fogadó gyám gyámsága alatt álló gyermekek száma összesen	Tárgyévben gyámság alá került	Ebből: tárgyévben családba fogadó gyám gyámsága alá került
2010	30 224	6 808	6 889	2 044
2011	31 044	6 804	7 280	2 373
2012	31 192	7 927	6 557	2 296
2013	30 437	8 362	7 420	2 806
2014	30 092	8 465	10 928	2 978
2015	30 574	9 117	8 565	3 077
2016	32 319	9 962	10 031	3 314
2017	32 888	9 954	9 020	3 525
2018	34 226	10 641	8 699	3 478

A gyermekvédelmi szakellátásban részesülők száma 1997-2018-ban, az adott év december 31-én (Forrás: KSH)

	1997	2000	2004	2008	2010	2012	2014	2016	2017	2018
	(fő)	(fő)	(fő)	(fő)	(fő)	(fő)	(fő)	(fő)	(fő)	(fő)
0-17 éves	20 955	18 103	17 568	17 532	17 792	18 464	20 135	20 551	20 948	21 210
18-25 éves	3 089	3 937	4 059	3 970	3 626	3 070	2 985	2 590	2 417	2 324
Összesen	24 044	22 040	21 627	21 502	21 418	21 534	23 120	23 141	23 365	23 534

A 12 éven aluli gyermekek a gyermekvédelmi szakellátásban

(KSH OSAP 1209)

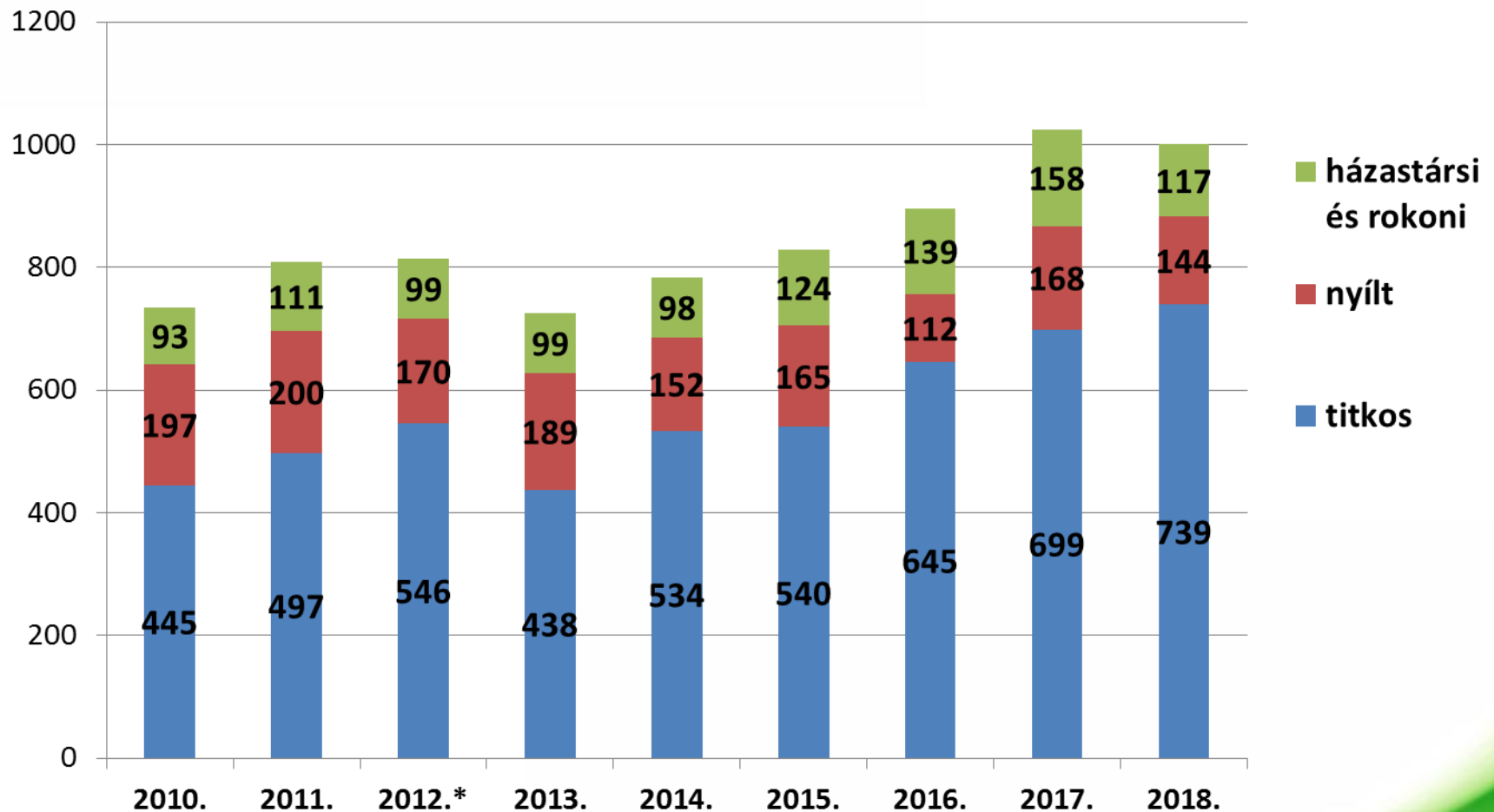
Év	12 éven aluli ellátott	Ebből 3 éven aluli	Tárgyévben szakellátásba elhelyezett 12 éven aluli	Tárgyévben szakellátásból kikerült 12 éven aluli	Tárgyévben szakellátásba elhelyezett 3 éven aluli	Tárgyévben szakellátásból kikerült 3 éven aluli
gyermekek száma (fő)						
2010	8 523	1 459	4 306	1 157	1 666	411
2011	8 821	1 524	4 477	1 182	1 774	397
2012	7 953	1 690	4 573	1 199	1 965	390
2013	9 389	1 916	4 569	1 174	2 045	434
2014	9 980	2 178	4 465	1 091	2 008	373
2015	10 258	2 045	4 765	1 433	2 033	486
2016	10 952	2 347	3 546	1 618	1 671	557
2017	11 312	2 442	3 451	1 532	1 618	510
2018	11 666	2 579	3 352	1 726	1 524	553

A 12 éven felüli gyermekek a gyermekvédelmi szakellátásban

(KSH OSAP 1209)

év	12 éven felüli	Tárgyévben szakellátásba elhelyezett 12 éven felüli	Tárgyévben szakellátásból kikerült 12 éven felüli
gyermekek száma			
2012	10 511	2 522	1 667
2013	9 285	2 284	1 425
2014	10 155	3 101	1 468
2015	10 013	4 911	3 735
2016	9 599	3 117	2 482
2017	9 636	1 917	1 356
2018	9 544	1 626	1 024

Az elmúlt évek örökbefogadási adatai I.

Az elmúlt évek örökbefogadási adatai II.

2014 és 2018 között az örökbefogadások száma az előző évekhez képest lényeges emelkedést mutat:

784-ről 1025-re emelkedett **27,5%-kal nőtt**

Az örökbefogadások számának növekedését túlnyomó részt a **gyermekvédelmi szakellátásban nevelkedő gyermekek örökbefogadásának emelkedése** okozta.

A 2014-es adatokhoz képest **a gyermekvédelmi szakellátásból örökbefogadó családba került gyermekek száma**

467-ről 639-re emelkedett **37 %-kal nőtt**

A **nyílt örökbefogadások és a házastársi/rokoni örökbefogadások számában** lényeges változás nem volt.

A gyermekvédelmi szakellátásban élő gyermekek és fiatal felnőttek **száma és aránya** gondozási formánként, tárgyév dec. 31-én *(Forrás: KSH)*

	Nevelőszülőnél	Gyermekotthonban	Egyéb helyen	összesen	nevelőszülőnél elhelyezettek aránya (%)
1970-es évek					28,0
1997					40,0
2004	8 826	8 225	517	17 568	50,02
2008	11 729	9 053	720	21 502	54,54
2010	12 270	8 479	669	21 418	57,28
2012	12 906	8 218	410	21 534	59,93
2013	13 457	7 770	401	21 628	62,22
2014	14 349	8 209	562	23 120	62,06
2015	14 417	8 252	475	23 144	62,29
2016	14 828	7 748	565	23 141	64,08
2017	15 281	7 521	563	23 365	65,40
2018	15 662	7 275	597	23 534	66,55

A nevelőszülői ellátás elsődlegessége

- **A családjából kiemelt 12 éven aluli gyermek nevelőszülőnél helyezhető el**, kivéve, ha fogyatékos, tartós betegség, nagy létszámú testvérsor együttes elhelyezésének igénye miatt más a gyermek érdeke (2014.01.01.)
 - **Nevelőszülői foglalkoztatási jogviszony bevezetése** - jelentős jövedelememelkedés, TB- és nyugdíjjogosultság. (2014.01.01.)
 - ✓ **Eddigi eredmények:**
 - mintegy 5.700 fő nevelőszülő, **ebből 2018. dec. 31-én 5380 fő foglalkoztatási jogviszonyban (KSH)**
 - nevelőszülőnél elhelyezett
 - 3-12 éves gyermekek **83,5%-a**,
 - 3- 6 éves gyermekek **90,3%-a**,
 - 3 év alatti gyermekek **86,9%-a**
 - a fogyatékos, tartós beteg gyermekek **58,9%-a**
- (2010-ben ez az arány 50,9%, 2015-ben 55,4% volt)

Jogszályi változások gyermekvédelem, gyámügyi igazgatás - 2019-től

- A **gyermekközpontú gyámhatósági eljárások érdekében**
 - a **kapcsolattartásra jogosult szülő** bevonásának lehetősége a védelembe vételi eljárásba,
 - a **mediáció** igénybe vétele érdekében az **eljárás felfüggesztése**,
 - testvérek, valamint kiskorú szülő és gyermeke részére **közös gyermekvédelmi gyám** rendelésének előírása.
- **A területi gyermekvédelmi szakszolgáltatás által biztosítható szolgáltatások körének bővítése (Barnahus modell szerint),**
- Gyermekeket védő **foglalkoztatási tilalmak-pontosítás, szigorítás**

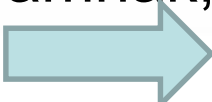
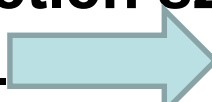
A bántalmazott gyermekek érdekében bevezetett új szolgáltatás – 2019-től

- a bántalmazott, különösen a szexuálisan bántalmazott gyermekek védelme a további traumáktól;
- a TEGYESZ fenntartójának döntése alapján biztosítható;
- a szolgáltatás egyik lehetséges megvalósítási kerete a Barnahus modell;
- vizsgálat – terápia – meghallgatás egy keretben;
- 2017- től a Vas megyei TEGYESZ keretében működik az első Barnahus hazánkban;
- megkezdődött egy új Barnahus-modell szerinti szolgáltatás kialakítása a fővárosban az EMMI támogatásból;
- az új szolgáltatás bevezetése eleget tesz a Lanzarote Egyezmény áldozatok segítségéről szóló rendelkezéseinek is.

A Barnahus működésének újszerűsége és előnyei

- ✓ biztonságot adó, szakmai standardok alapján kialakított környezet,
- ✓ a gyermek nem találkozik a bűnelkövetőkkel, más bűncselekmények áldozataival,
- ✓ nem csak a szakszerű meghallgatást foglalja magába, célja komplex szolgáltatás nyújtása,
- ✓ meghallgatás+vizsgálat+terápia - speciális szakmai teamen keresztül, kidolgozott módszer alapján

Gyermekvédelmi gyám kirendelése

- A nem azonos helyen nevelkedő **testvérek**, valamint **kiskorú szülő és gyermeke** részére is ugyanannak a gyermekvédelmi gyámnak, helyettes gyermekvédelmi gyámnak a kirendelése elősegíti a közeli hozzátartozói kapcsolat érvényesülését, sorsuk – hazagondozás, örökbefogadás útján történő – közös rendezését.
- A módosított rendelkezést az **új gyámrendelések és a gyám személyének megváltoztatása esetén szükséges alkalmazni 2019. január 1-jétől.**
- Az ismeretlen **szülőtől származó gyermek** esetével kiegészül. A gyermek sorsának rendezése
- **2020-tól:** a gyermekvédelmi gyám által egy időben képviselhető 30 kiskorú közül a **speciális és kettős szükségletű gyermekek két főnek számítanak.**

Jogszabályi változások gyermekvédelem, gyámügyi igazgatás - 2020-tól

- A **gyermekvédelmi gyámok** esetszámának célzott csökkentése (speciális és kettős szükségletű gyermek)
- **A javítóintézetben** ellátott fiatalok számára
- **képzési kötelezettség előírása,**
- utógondozói részleg igénybe vétele ideiglenesen elbocsátott fk. részére – ombudsmani ajánlás
- **Nevelőszülőnek** a nevelt gyermekre járó GYED bevezetése (2 év alatt gyermekek részére)
- **Örökbefogadó szülők számára az örökbefogadói díj bevezetése,** és az anyasági támogatás, az örökbefogadói GYES **kiterjesztése bármely életkorú örökbefogadott gyermekekre**

Képzésben való részvételi kötelezettség a javítóintézeti ellátás teljes időtartama alatt – 2020

- A fiatalkorú a *képességeinek* és előzetes *tanulmányainak* megfelelően,
 - a javítóintézetek rendtartásáról szóló miniszteri rendeletben foglaltak szerint,
 - az általános iskolai ismeretek elsajátítását célzó képzésben,
 - a javítóintézet által biztosított, a továbbtanulást, szakma megszerzését, illetve a munkavállalást elősegítő képzésben vesz részt.
- A javítóintézet biztosítja a fiatalkorú képzésben való részvételéhez szükséges feltételeket (tanári státuszok, tárgyi feltételek).

Örökbefogadói díj bevezetése - 2020-tól

- Csecsemőgondozási díj (CSED) – az örökbe fogadni szándékozó is jogosult, de legfeljebb a gyermek születését követő 168 napon (kb. 6 hónapon) belül – a hatályos szabályok szerint;
- **A fél évesnél idősebb gyermek hazai örökbefogadása** esetén is segítséget jelent az új ellátás az örökbefogadó szülőknek;
- Az ÖFD a mértékét és egyéb feltételeit tekintve meg fog egyezni a CSED-del;
- Az ÖFD valamennyi **2 - 18 év közötti gyermek** hazai örökbefogadását követően járni fog annak, aki a gyermeket egy évnél rövidebb ideje neveli és biztosított;
- Az ÖFD-t igénybevevő örökbefogadó szülők az örökbefogadói GYES igénybevételére már nem lesznek jogosultak.

Anyasági támogatás igénylésének kiterjesztése fél évesnél nagyobb gyermek hazai örökbefogadása esetén - **2020-tól**

- Az örökbefogadó szülő az **egyszeri anyasági támogatásra** (ennek összege 2018-ban 64.125 Ft, ikergyermekek esetén 85 500 Ft) abban az esetben jogosult, ha az örökbefogadást a szülést követő 6 hónapon belül engedélyezték – hatályos szabályok;
- A fél évesnél nagyobb gyermekek esetében az egyszeri támogatás szintén jelentős segítséget nyújtana.
- A **gyermek korától függetlenül** minden örökbefogadó, aki a **gyermeket egy évnél rövidebb ideje neveli**, jogosulttá válik.

Az örökbefogadó szülők GYES jogosultságának kibővítése 10 évesnél nagyobb gyermek örökbefogadása esetén - 2020-tól

- A 3 évesnél idősebb, de 10 évesnél fiatalabb gyermeket örökbefogadó szülők jogosultak rá jelenleg → többen már nem, vagy nem a teljes időtartamra tudták a GYES-t igénybe venni.
- Indokolt a 10 éves felső életkori határ eltörlése, mert az új családba történő beillesztés ugyanolyan feladatot jelent - Cst. tv. mód.
- Az ÖFD-hez szükséges biztosítási idővel nem rendelkező szülőknek jelenthet segítséget.

Nevelőszülő részére GYED bevezetése a nevelt gyermekekre tekintettel **2020-tól**

- a nevelőszülő számára nagyobb biztonságot és támogatást jelent, mint a jelenleg elérhető fizetés nélküli szabadság az egyéb kereső tevékenységéből
- a nevelőszülő a kérelemére megállapított, két éves életkor alatti nevelt gyermekekre tekintettel folyósítható - Ebtv. módosítása
- GYED folyósításának időtartama alatt a nevelőszülő nem jogosult a többletdíjra, mely szintén a gyermek életkorára tekintettel jár

Összességében: együttműködés a gyermekek és a családok érdekében

Család- és
Gyermejköléti
alapellátás

Gyerme-
védelmi
szakellátás

**Jó gyakorlat:
együttműködés
megerősítése**

Gyerme-
védelmi
jelzőrendszer

Gyámhatóság

Köszönöm megtisztelő figyelmüket!

Elérhetőségek:

06-1-795-3130;

csilla.lantai@emmi.gov.hu